

Българското ботаническо дружество на 95 години

Добринка Темнискова

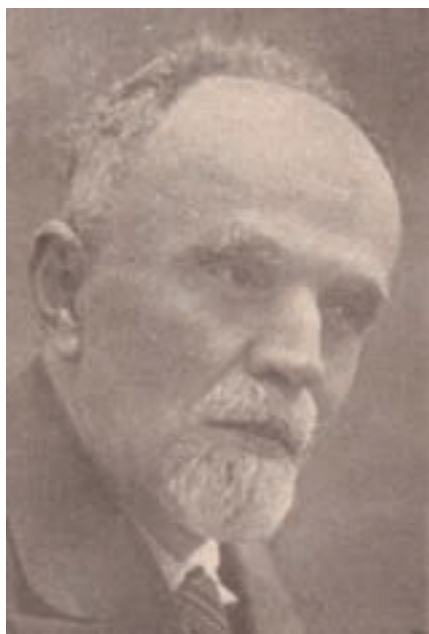
То е между първите български дружества в областта на природните науки. На 7 ноември 1923 год., група млади български учени, ентусиасти в областта на биологията, които изпитват естествена необходимост от взаимно общуване и информиране, се събират, организират и поставят началото на Българското ботаническо дружество в името на общата цел – проучване на флората и растителността на България.

Дружеството функционира официално от 21.12.1923 год., когато е обнародвана заповедта на Министерството на народното просвещение, утвърждаваща неговия Устав и дейност. Днес с благодарност и уважение можем да отбележим, че неговото създаване дължим на

видните учени ботаници Николай Стоянов, Борис Стефанов, Даки Йорданов, Стефан Петков, Иван Урумов, Никола Арнаудов, Божимир Давидов, Борис Ахтаров, Вацлав Стрибърни, Тома Георгиев и др., както и на зоолозите Иван Буреш, Павел Патеф, Делчо Илчев и др. За първи председател е избран началникът на Фитопатологичния отдел към земеделската опитна станция в София и бивш частен учител по естествени науки на княз Борис, г-р Борис Иванов (защитил докторат в Берн), който го ръководи в продължение на 4 години (1923-1928), а негов секретар е Даки Йорданов.

Целта на дружеството, според чл. 2 на приетия и утвърден със заповед № 7924 от 21.12.1923 год. на Министерството на народното просвещение Устав, е „да разработва научни въпроси из областта на ботаниката и да изучава флората на България“, при това само с помощта на своите членове. Печатът на дружеството, с изображението на *Haberlea rhodopensis* (силивряк) в средата, е изработен от Д. Йорданов, който е запазен и се използва и до днес.

Началото е поставено и се започва работа за популяризиране и утвърждаване авторитета на първото ботаническо дружество на Балканите, за установяване и развитие на активно международно сътрудничество. През 1926 год. дружеството наброява 34 души, сред които има и чуждестранни учени ботаници – Johannes Mattfeld (Берлин), František Novák (Прага), William

Борис Иванов – първият председател

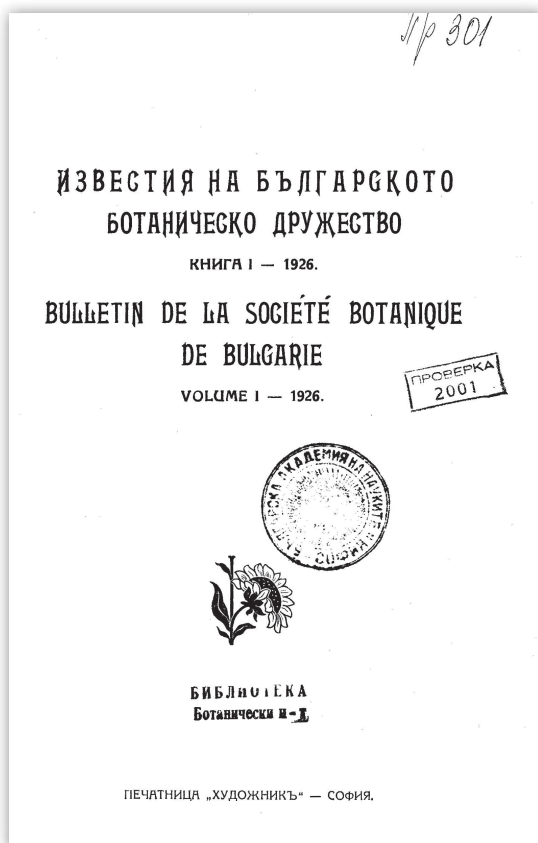
Turrill (Лондон) и Giliat Smidt (английски търговски консул в гр. Табрис, Персия). През 1939 год. в дружеството вече членуват 64 души.

Създаването на дружеството е преломен момент в развитието на българската ботаническа наука. То подпомага и насочва изследванията на българските ботаници, организира обсъждането и публикуването им. В първите години дружеството провежда редовно срещи и събрания, на които се четат оригинални трудове, правят се и се обсъждат научни съобщения, като откриване на нови, непознати или редки видове, реферират се книги и статии, обсъждат се мисли и идеи, свързани с проучването на флората и растителността и др.

Три години след неговото създаване, през 1926 год., излиза от печат том 1 от *Известия на Българското Ботаническо дружество*, в който е публикуван неговият устав, както и списък на членовете му. През периода 1926 – 1943 год. от „Известия....“ излизат 9 тома, след което изданието прекъсва. В него, освен оригинални научни изследвания, намира място и информация от органи-

зационен характер. Това е успех за дружеството в началото на неговото съществуване и има определен принос за стимулиране на ботаническите изследвания, за обмен с чуждестранни списания, за разширяване на контактите с чуждестранни ботаници, както и за популяризиране на българските изследвания. Голяма част от статиите са публикувани на чужд език, предимно немски, което ги прави достъпни за чуждите автори, които разменят книги и цели течения на списания и така библиотеката на дружеството значително се обогатява.

За първи почетен член на дружеството е избран цар Борис III, за особените му заслуги към българската ботаника и по случай 10 години от възкачването му на българския престол (1929), следват проф. Arrad

Известия на Българското Ботаническо дружество

von Degen (Унгария), проф. Josef Velenovský и Vaclav Štřbrný (Чехия), проф. Борис А. Фегченко (Санкт Петербург).

С активното участие и подкрепа на ботаническото дружество досега са организирани и проведени редица национални и международни научни форуми по ботаника. Между тях са седем Национални конференции по ботаника (1959, 1969, 1981, 1987, 1996, 2001 и 2011 год.), посветени на различни бележити събития, като 1300 год. от образоването на българската държава; 40 год. от основаването на Института по ботаника при БАН; 105 години от издаването на първата Флора на България през 1891 – „Flora Bulgarica“ от Josef Velenovský; на ботаническите изследвания в България и предизвикателствата на XXI век; 120 год. от основаването на катедра „Ботаника“ при Софийски университет „Св. Климент Охридски“ и 40 години от създаването на програмата „Човекът и биосферата“ (MAB), UNESCO.

Важна част от дейността на дружеството е съдействието му за създаване на *Съюза за защита на родната природа* през 1928 год. С активното участие на Българското ботаническо дружество са обявени първите резервати у нас: *Силкосия* в Странджа, 1931, *Парангалица* в Рила, 1933, *Баюви дупки* в Пирин, 1934, *Бистришко бранище* и *Торфено бранище* - Витоша, 1935, както и първите защитени растения – еделвайс, рилска иглика, витошко лале, пясъчна лилия, силивряк и гр.

Проф. Добринa Темнискова е завършила „Биология“ в СУ „св. Климент Охридски“. Има специализации в СССР и Германия. Член е на редколегиите на Годишник на Софийския университет, на списание „Науки за гората“ и на редакционната колегия на „Червената книга на България. Автор на над 100 научни публикации в областта на ботаника, екология, опазване на екосистемите. Работи по проекти на ЮНЕСКО и Пета рамкова програма на Европейския съюз.

Вярваме, че дружеството ще продължи да играе важна роля и в бъдеще за опазване на природата, а неговите членове, особено младите, ще продължат дейността на неговите основатели. ■

Новооткрит вид колибри се оказа и... пред изчезване!

Колибриите са около 340 вида, но огромната част от тях могат да се видят само в тропическите и субтропическите гори на Южна Америка. Към семейството на колибриите с научно име *Trochilidae* спадат най-дребните познати днес птици, чиято дължина е само 5-6 см. а теглото им е едва около 1.8 – 2.5 грама. Малко са колибриите с размери на нашенско врабче. Те имат къси и заострени крила с малко пера, но са отлични летци и изпълняват сложни акробатични номера, могат да се задържат на място във въздуха, да излитат и кацат вертикално, да се хранят с нектар от цветовете на горските растения без да кацат върху тях и пр. Това се дължи на факта, че техните крила могат при размахването си да описват осморки, а не само движения нагоре-надолу както при другите птици. Установено е, че някои колибри по време на размножителния си период и любовните

изгри могат да правят до 200 маха в секунда с крилата си и да се придвижват със скорост до 54 км/час. По време на полет телесната им температура е около 40° C, но по време на почивка тя силно намалява. А по време на нощта, колибриите изпадат във временна анабиоза – пулсът силно намалява, а телесната температура спада до около 15° C.

Поради тези и други морфологични, физиологични и биологични особености колибриите са били обект на множество изследвания и се считат за сравнително добре изучена таксономична група. Но през 2018 г. научни списания публикуваха новината, че в Еквадорските Анди, на височина около и над 3500 м., се среща още един много рядък и непознат досега вид колибри, на който е дадено научното име *Oreotrochilus cyanoletus*. Птицата е красиво оцветена, с кобалтово сини пера около гушата и се храни главно с поленов прашец и

нектар от местното високопланинско растение Чикуйраза. На тази височина в Еквадорските Анди липсва дървесна растителност с изобилни цветове и се оказало, че новооткритото колибри се храни и с насекоми, които успява да улавя на тази височина, където въздухът е по-разреден и температурите по-ниски. Зоолозите от университетите в Сан Франциско и Кито забелязали, че той често предпочита и се укрива в коритата на планинските потоци, за да избягва силния планински вятър и да пести енергия по време на непрекъснатия летеж за търсенето на храна. На по-големите височини и температурите са

по-ниски, поради което Ореотрохилус цианолетус също изпадат през нощта в състояние на летаргия (хибернация), а сърдечния им ритъм рязко спада.

Ръководителят на екипа, открил и проучвал новият вид колибри д-р Елиза Бонакорсо (Dr Elisa Bonaccorso) посочва, че популацията на новия вид е госта редуцирана, главно поради ограничения район на неговото разпространение в Еквадорските Анди, която непрекъснато намалява защото местните жители разширяват пасищата за домашните си животни. Тя посочва още, че от вида в района са се запазили досега не повече от около 750 индивида и това е критичният праг. Оказало се още, че местните власти предвиждат в този ограничен район от около 100 квадратни километра, да се извършват и сондажи за разработване на медни и златни находища. Поради това екипът от учени предлага да се предприемат спешни мерки, вкл. международни усилия, за неговата закрила и опазване в уникалното находище в Андите.

По The Auk: Ornithological Advances
и Science News